

BÖYÜK VƏTƏN MÜHARİBƏSİNDƏ, İKİNCİ DÜNYA MÜHARİBƏSİNDƏ FAŞİZM ÜZƏRİNDƏ QƏLƏBƏNİN 55-ci İLDÖNÜMÜ – QƏLƏBƏ BAYRAMI MÜNASİBƏTİLƏ KEÇİRİLƏN MƏRASİMDƏ NİTQİ *

*Bakı, İki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı
Həzi Aslanovun məzarı önü*

9 may 2000-ci il

Əziz veteranlar!

Əziz dostlar!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Bu gün biz İkinci dünya müharibəsində, Böyük Vətən müharibəsində əldə olunmuş qələbənin 55-ci ildönümünü qeyd edirik. İkinci dünya müharibəsi bəşər tarixində ən dəhşətli müharibə olubdur. İkinci dünya müharibəsində Avropanın bir çox xalqları, keçmiş Sovetlər İttifaqına mənsub olan xalqlar, o cümlədən də Azərbaycan xalqı alman faşizminə qarşı mübarizəyə qalxıb. Ağır müharibə gedib və müharibə bir çox ölkələrə, bir çox xalqlara, o cümlədən Azərbaycan xalqına da böyük itkilər verib, böyük zərblər vurubdur. Ancaq faşizmə qarşı, alman faşizminə qarşı olan bu müharibə mütərəqqi qüvvələrin qələbəsi ilə sona çatıbdir.

Ola bilər ki, çox yüzillik bəşər tarixində XX əsrin İkinci dünya müharibəsinə bənzər müharibə olmayıbdir. Dediym kimi, müharibədə həm Avropanın, demək olar ki, bütün ölkələri – həm Sovetlər İttifaqı, həm də Amerika Birləşmiş Ştatları – hamısı birləşib alman faşizminin qarşısını almışdır. O vaxt Sovetlər İttifaqı Amerika Birləşmiş Ştatları ilə, İngiltərə ilə, Avropada faşizmə qarşı müharibə aparan bütün vətənpərvər qüvvələrlə sıx əməkdaşlıq etmişdir. Bütün bu ölkələrin hamısının birləşməsi və birgə müharibə aparması onu göstərir ki, alman faşizmi bütün bəşəriyyət üçün nə qədər təhlükəli bir hadisə idi. Ancaq biz indi, 55 il keçəndən sonra bir daha, bir daha onu deməliyik ki, alman faşizminə qarşı aparılan müharibə, onun məhv edilməsi dünyanı, bəşəriyyəti təkcə bu əsrdə yox, gələcək əsrlərdə də böyük faciələrdən xilas etdi.

Faşizm bütün insanlar üçün təhlükəli bir hadisə idi. Təəssüflər olsun ki, o vaxt – 20-ci, 30-cu illərdə faşizm meydana çıxdı və qısa bir zamanda öz mürtəce ideologiyasını həyata keçirmək, dünyaya hakim olmaq iddiası ilə belə bir müharibəyə başladı. Sovetlər İttifaqı bu müharibədə, alman faşizminin məhv olunmasında, qələbənin əldə edilməsində xüsusi rol oynamışdır.

Alman faşizminin təhlükəsini hiss edərək böyük ittifaq yaratmış SSRİ, Amerika Birləşmiş Ştatları və Böyük Britaniyanın müttəfiqliyinin böyük əhəmiyyəti olduğunu biz bu gün məmnuniyyətlə qeyd edirik. Ancaq Avropanın böyük bir hissəsini zəbt edəndən sonra alman faşizmi, Hitler orduları bütün qüvvələrini SSRİ-yə qarşı yönəltdi.

Təbiidir ki, alman faşizminin bu cəbhədə apardığı müharibə onun nəinki Avropaya, Avropanın şərq hissəsinə, sonra isə Asiyaya doğru irəliləmək iddialarının ifadəsi idi. Ona görə də alman faşizminə qarşı ən böyük müqavimət və İkinci dünya müharibəsində alman faşizmi ilə gedən ən dəhşətli, ən qanlı döyüşlər məhz bizim o illər mənsub olduğumuz Sovetlər İttifaqının ərazisində idi.

Xatirinizdədir, SSRİ-nin böyük bir hissəsi – Belorusiya, Ukrayna işğal olunmuşdu və Hitler ordusu artıq Qafqaza doğru irəliləyirdi, Stalinqradi zəbt etmək cəhdi göstərirdi. Bunlar hamısı da, təbiidir ki, həm Qafqazı, həm Xəzər dənizini, həm də ondan sonra Şərqi gedərək Orta Asiyanı, Sibiri zəbt etmək və nəhayət, Asiyanın başqa ölkələrinə çıxmaq məqsədi daşıyırdı.

Bu həqiqətdir ki, biz o vaxtkı böyük ittifaqın xidmətlərini qeyd edərək, eyni zamanda xüsusən sovet ordusunun, sovet xalqının və Sovetlər Birliyinə daxil olan hər bir xalqın qəhrəmanlıq, rəşadət göstərdiklərini bu gün qeyd etməliyik. Azərbaycan da bu müharibədə – Böyük Vətən müharibəsində öz payını vermişdir. Azərbaycanın qəhrəman oğulları vuruşmuş, döyüşmüş, canlarını vermiş, həlak olmuşlar. O vaxt Azərbaycandan 600 minə qədər vətəndaşımız cəbhəyə gedib vuruşmuşdur. Onların təxminən 300 mini geri qayıtmamış, alman faşizmi üzərində qələbə çalmaq üçün canlarını qurban vermişlər, həlak olmuşlar. Azərbaycan xalqının dəyərli nümayəndələri, igid oğulları bu vuruşlarda böyük qəhrəmanlıq nümunələri göstərmişlər. Bu gün burada döşləri

* Mərasimdə Heydər Əliyev Həzi Aslanovun məzarı önünə toplaşmış müharibə veteranları, ictimaiyyətin nümayəndələri, xarici ölkələrin Bakıdakı səfirləri, ölkəmizin dövlət və hökumət xadimləri ilə səmimiyyətlə görüşdü, onları bayram münasibətilə təbrik etdi.

ordenlərlə, medallarla, müxtəlif nişanlarla bəzənmiş veteranlar qələbə əldə olunandan sonra 55 il yaşayıb və bu gün də yaşayan veteranlar mən dediyim bu sözləri təsdiq edirlər.

O vaxt Azərbaycan ayağa qalxmışdı. Azərbaycanın bir hissəsi cəbhədə, ikinci hissəsi isə respublikanın ərazisində – arxada qələbənin əldə olunması üçün gecə-gündüz çalışıb, vuruşub fədakarlıq göstərmişdir. Azərbaycan xalqının igid, mərd oğulları bu müharibədə qəhrəmanlıq nümunələri göstərərək fərqlənmişlər, yüksək adlar, Sovet İttifaqının orden və medalları ilə təltif edilmişlər. Onlardan qələbəni əldə edib öz Vətəninə dönənlər də olmuşdur, ancaq qəhrəmanlıq göstərib, böyük nümunələr göstərib həlak olanlar da olmuşdur.

Bu gün biz Azərbaycanın qəhrəman oğlu, iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Həzi Aslanovun məzarının önündə toplaşmışıq. Həzi Aslanov Böyük Vətən müharibəsində mərdliklə döyüşən, vuruşan Azərbaycan xalqının nümayəndələrindən ən görkəmlisidir. O bu döyüşlərdə həlak olmuş, ancaq öz vətəndaşlıq borcunu yerinə yetirmiş, Azərbaycan xalqının hansı yüksək mənəvi xüsusiyyətlərə malik olduğunu dünyaya nümayiş etdirmişdir. O, Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adını alıb sonra da döyüşərək, general rütbəsinə çatıb, ondan sonra da döyüşərək qəhrəman kimi həlak olmuşdur. Biz bu gün bu məzarın önündə – Azərbaycan xalqının qəhrəman oğlu Həzi Aslanovun məzarının önündə Azərbaycan xalqının bütün qəhrəmanlarının, həyatını qurban vermiş igid oğlan və qızlarının xatirəsini yad edirik.

Bizim bugünkü toplantımız həyatını İkinci dünya müharibəsində, Böyük Vətən müharibəsində qurban vermiş hər bir Azərbaycan vətəndaşının xatirəsinə hörmətimizin rəmzidir. Nə qədər sevindirici haldır ki, qələbənin 55 illik yubileyini biz bu qələbənin iştirakçıları ilə birgə keçiririk. Onların bir qismi buradadır, bir qismi Bakının başqa yerlərində – Böyük Vətən müharibəsində həlak olmuş insanların məzarları ətrafında toplaşblar, bu gün Azərbaycanın bütün şəhərlərində, rayonlarında, hər bir guşəsində də Böyük Vətən müharibəsində həlak olmuş qəhrəman Azərbaycan övladlarının xatirəsi münasibətilə görüşlər keçirilir.

Ancaq bu gün eyni zamanda bayram günüdür, 1945-ci il may ayının 9-da əldə edilmiş qələbənin bayramıdır. Biz o günü xatırlayırıq. Buradakı veteranlar o günün bütün dünya xalqları üçün, bizim üçün nə qədər əziz və qiymətli olduğunu xatırlayırlar. Biz o illər o günü gözləyirdik. Hər bir məhrumiyyətlərə dözərək, böyük itkilər verərək, ağır bir dövr yaşayaraq o günü gözləyirdik və o gün də gəldi: 1945-ci il may ayının 9-da. Xatirimdədir, o gün insanlar nə qədər sevinirdilər. 55 ildir ki, biz bu günü unutmuruq, bu günlə fəxr edirik və bu günü hər il bayram edirik.

Mən bütün Azərbaycan xalqını bu bayram münasibətilə təbrik edirəm. Azərbaycanın veteranlarını təbrik edirəm: həm cəbhədə vuruşmuş veteranlarını, həm də qələbənin əldə olunması üçün arxada fədarcasına çalışmış veteranlarını təbrik edirəm.

İkinci dünya müharibəsində, Böyük Vətən müharibəsində Azərbaycanın iştirakı birincisi, ondan ibarətdir ki, Azərbaycan vətəndaşları, Azərbaycan xalqının mərd övladları alman faşizminə qarşı müharibədə vuruşublar, döyüşüblər, qəhrəmanlıq nümunələri göstəriblər. İkincisi isə, Azərbaycan o vaxt qələbənin əldə edilməsi üçün Sovetlər İttifaqının ən mühüm bir hissəsi idi. Çünki Azərbaycan o illər Sovetlər İttifaqında hasil olunan neftin 70 faizindən çoxunu verirdi. Əgər o müharibə zamanı Azərbaycan nefti olmasaydı qələbə əldə etmək çox çətin olardı və o dövrdə bu işlərlə məşğul olan bəzi çox böyük mütəxəssislər, tarixçilər də deyirlər ki, bəlkə də qələbəni əldə etmək mümkün olmayacaqdı.

Bu, təsadüfi deyildi ki, Hitlerin planında Qafqazı əldə etmək və xüsusən Bakını ələ keçirmək birinci yerdə dururdu. 1942–1943-cü illərdə Hitler ordusu bütün gücü ilə cənubda Xəzər dənizinin ətrafını, Qafqazı və xüsusən Bakını əldə etməyə, zəbt etməyə çalışırdı. Ancaq qəhrəman ordumuz, sovet ordusu bunun qarşısını aldı.

Eyni zamanda o illər Azərbaycan ağır vəziyyətdə, demək olar ki, ölkənin şimal tərəfindən tamamilə təcrid olunmuş bir vəziyyətdə Azərbaycan neftçiləri buruqlarda gecə-gündüz canını fəda edərək neft hasil edib cəbhəyə göndərirdilər. Dəmir yolu bağlı olduğuna görə, nefti Xəzər dənizindən o biri sahilə – Orta Asiyaya, oradan isə müxtəlif vasitələrlə cəbhəyə çatdırmaq mümkün idi.

Bəzi kinoxronikalar var: hətta tankerlər olmadığı halda, o vaxt fədakar insanlar müxtəlif ixtiralar etmişdilər, o cümlədən, çənləri neftlə doldurub onların bir neçəsini dənizdə gəmiyə qoşaraq, çəkib o biri sahilə aparırdılar. Belə fotosəkillər, xronikalar bizim arxivlərimizdə var.

Amma təkcə neft yox, o vaxt Azərbaycanda silah istehsalına da başlanmışdı, başqa işlər də görülmüşdü. Yəni bütün Azərbaycan xalqı, Azərbaycanın bütün vətəndaşları həm cəbhədə, həm arxada bu qələbənin əldə olunmasına öz dəyərli töhfəsini vermişdir və ona görə də biz bu gün bu qələbəni böyük qürur hissi ilə qeyd edirik və bizim buna da mənəvi haqqımız vardır.

Bu, Azərbaycanın keçmişidir. Azərbaycan bu gün də böyük çətinliklərlə rastlaşıbdır. Azərbaycan dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman artıq müharibə vəziyyətində idi. 1987-ci ildən Ermənistan Azərbaycana torpaq iddiası ilə, Azərbaycan ərazisinin bir hissəsini – Dağlıq Qarabağı əlinə keçirmək üçün hərbi təcavüz etmiş, müharibə başlamışdır. Azərbaycan xalqı öz torpaqlarını, öz ərazisini qorumaq üçün bu müharibəyə qoşulmağa məcbur olmuşdur. Qanlı döyüşlər gedibdir. Azərbaycanın qəhrəman oğulları bu döyüşlərdə Azərbaycan tor-

paqlarını müdafiə ediblər, canlarını qurban veriblər, şəhid olublar. Ancaq müxtəlif səbəblərdən Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunmuşdur. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulmuşdur.

Bunlar müvəqqəti haldır. Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqları azad ediləcək, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olunacaq və müstəqil Azərbaycan dövləti bütün ərazisinin sahibi olacaq, hakimi olacaqdır. Amma bizim itkilərimiz də ürəyimizi yandırır.

Biz 1941–1945-ci illərdəki müharibədə həlak olmuş soydaşlarımızı indiyə qədər unuda bilmirik. Ona görə də bu gün onların xatirəsini yad edirik. Ancaq 1987–1988-ci illərdən başlanmış müharibədə həlak olmuş bizim övladlarımız, şəhidlərimiz ürəyimizdə daim qan sızlayan yaradır.

Görürsünüz, burada, sağ tərəfdə qəhrəman Həzi Aslanovun məzarı, sol tərəfdə Şəhidlər xiyabanı. 1990-cı il 20 Yanvarda Azərbaycan xalqına qarşı edilmiş hərbi təcavüz zamanı canlarını şəhid etmiş Azərbaycan övladlarının məzarları. Azərbaycan torpaqlarının müdafiəsində vuruşmuş, qəhrəmanlıq göstərmiş Azərbaycan övladlarının məzarları – hamısı birlikdə Şəhidlər xiyabanı və orada indi yandırdığımız əbədi məşəl və şəhidlərin xatirəsinə ucaldığımız o böyük abidə. Beləliklə, Bakının bu yüksək hissəsi, gözəl bir hissəsi özündə böyük xatirələr saxlayır. Burada da müəyyən rəmzi əlaqə vardır. 1941–1945-ci illərdə də bizim övladlarımız həlak olub, şəhid olublar – onların xatirəsi burada qeyd olunur və son illərdə də övladlarımız şəhid olublar, həlak olublar – onların məzarları da bizim önümüzdədir.

Mən Böyük Vətən müharibəsində şəhid olmuş Azərbaycan övladlarının xatirəsi qarşısında baş əyirəm və onlara bir daha, bir daha Allahdan rəhmət diləyirəm. Azərbaycan torpaqlarını erməni təcavüzkarlarından qoruyaraq, müdafiə edərək şəhid olmuş qəhrəman övladlarımızın xatirəsi qarşısında baş əyirəm və bir daha əmin olduğumu bildirmək istəyirəm ki, onların şəhidliyi onların öz xalqına, öz millətinə olan sədaqətinin rəmzidir. Azərbaycan torpaqları azad olunan, Azərbaycanın ərazisi bərpa olunan zaman, təbiidir ki, onların qəhrəmanlığı daha da çox qiymətləndiriləcəkdir.

Bu gün bayramdır, qələbə bayramıdır. Xalqımız bu bayramı iftixar hissi ilə qeyd edir. Ona görə ki, Azərbaycan xalqı bu qələbənin əldə edilməsində böyük xidmətlər göstərmişdir. Bizim veteranlarımız – İkinci Dünya müharibəsinin veteranları, Böyük Vətən müharibəsinin veteranları bu gün də Azərbaycanın ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak edirlər, öz xidmətlərini göstərirlər və gənc nəslə öz təcrübələrini verirlər, gənc nəslin qəhrəmanlıq əhval-ruhiyyəsində, vətənpərvərlik əhval-ruhiyyəsində tərbiyə olunması işində fəal iştirak edirlər. Bütün bunlara görə, əziz veteranlar, mən sizə təşəkkür edirəm. Əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycan xalqı, müstəqil Azərbaycanın dövləti sizin xidmətlərinizi heç vaxt unutmayacaqdır. Bu gün sizin hər biriniz bizim üçün, gənclər üçün, gələcək nəsillər üçün böyük qəhrəmanlıq nümunəsidir. Sizin bu gün cəmiyyətimizdə gördüyünüz iş yüksək qiymətə malikdir. Mən sizə səmimi-qəlbədən təşəkkür edirəm.

Alman faşizmi üzərində qələbənin 55-ci ildönümü münasibətilə sizi, bütün Azərbaycan xalqını, Azərbaycanın vətəndaşlarını təbrik edirəm. Xalqımıza, millətimizə, hər bir vətəndaşımıza səadət, xoşbəxtlik arzu edirəm. Xalqımıza müstəqil Azərbaycanın dövlət quruculuğunda fəal iştirak etmək və bu müstəqil dövləti qurmaq, yaratmaq üçün yeni-yeni uğurlar arzulayıram. Əmin ola bilərsiniz ki, Azərbaycan dövləti Azərbaycanın müstəqilliyini, suverenliyini, xalqımızın azadlığını daim qoruyacaq və müstəqillik yolu ilə gedərək, demokratiya yolu ilə gedərək Azərbaycan xalqı yeni-yeni nailiyyətlər əldə edəcəkdir.

Bayramınız mübarək olsun!

Hər birinizə cansağlığı, səadət, uzun ömür arzu edirəm. Sağ olun.